

תלמוד בבלי מסכת נדה דף סד עמוד א

גמ'. איתמר, ראתה יום חמשה עשר לחדש זה, ויום ט"ז לחדש זה, ויום שבעה עשר לחדש זה. רב אמר: קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר: עד שתשלש בדילוג. נימא רב ושמואל בפלוגתא דרבי ורשב"ג קמיפלגי, דתניא, ניסת לראשון - ומת, לשני - ומת, לשלישי לא תנשא - דברי רבי. רשב"ג אומר: לג' - תנשא, לד' לא תנשא. לא, דכ"ע - כרשב"ג, והכא בהא קמיפלגי; רב סבר - חמשה עשר ממנינא, ושמואל סבר - כיון דלאו בדילוג חזיתיה לאו ממנינא הוא.

תוספות מסכת נדה דף סד עמוד א

איתמר ראתה ט"ו בחדש זה וט"ז בחדש זה - פי' דווקא בכי האי גוונא אבל ראתה בג' חדשים או בב' לחדש או באחד לכ"ע אין צריך יותר כדאמר לעיל בסוף בנות כותים (דף לט): דחזאי ריש ירחא וריש ירחא כו' **ואפילו שאחד מלא ואחד חסר ואין הימים שבין ראייה לראייה שוין מ"מ קביעות החדש גורם** והיכא דבראשונה אין לה שיעור בחדש שתהא השניה נראת דילוג מן הראשונה דכ"ע דאין הראשונה מן המנין ובעינן שתשלש בדילוג כגון ראתה עכשיו ושניה בעשרים לה ושלישית בכ"א לשניה ומשום הכי נקט ט"ו בחדש זה... ור"ח פי' קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחדש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחדש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחדש הראשון לא היה ממנינא ותימה למה פי' כן דא"כ כששאל הש"ס לימא בדברי ורשב"ג קמיפלגי לא פליגי בראייה ראשונה לחוד אלא בשלש ראיות של דילוג ראשון ובמסקנא יהיה הפירוש בע"א ואמאי לא סגי בג' חדשים כדפי' בקונטרס.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ח

הלכה ו

ראתה יום ט"ו בחדש זה ויום ט"ז בחדש של אחריו ויום י"ח לחדש של אחריו הרי קבעה לה וסת ד לדילוג, בא חדש רביעי וראתה ביום י"ז עדיין לא נקבע לה וסת, וכל יום שראתה בו חוששת לו להבא, כיון שיגיע אותו היום ולא תראה טהר אותו היום מן הוסת שאין צריך עקירת ג' פעמים אלא יום שנקבע ג' פעמים.

הלכה ז

היה דרכה להיות רואה יום ט"ו ושינתה לט"ז שניהם אסורין, שינתה לי"ז הותר ט"ז ונאסר י"ז וט"ו באיסורו עומד, שינתה לי"ח נאסר י"ח והותרו כולם.

הלכה ח

היה דרכה לראות יום כ' ושינתה ליום כ"ב שניהם אסורין, הגיע כ' ולא ראתה כ"ב וראתה עדיין שניהן אסורין, הגיע יום כ' וראתה טהר יום כ"ב, שהרי חזרה לוסתה הקבוע ונעקר כ"ב מפני שלא נקבע ג' פעמים.

מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק ח

... ורבינו פסק כשמואל דאע"ג דהלכתא כוותיה דרב באיסורי כיון דאסיקו בגמרא דיקא נמי כוותיה דשמואל ש"מ נקטינן כוותיה דשמואל הילכך צריך ד' ראיות לקבוע לה וסת הדילוג. וכתב רבינו בא חדש רביעי וראתה ביום י"ז [והוא היום שראתה בו בחדש שלישי] עדיין לא נקבע לה וסת ליום י"ז בחדש לפי שלא ראתה בו אלא שתי פעמים וחוששין לו ובפעם אחת נעקר וכן הדין לכל יום ידוע מן החדש שראתה בו שחוששת לו פעם אחת. זו נראה כוונת רבינו ולא נתבאר בדבריו פירוש קבעה לה וסת לדילוג. וי"מ שהיא חוששת לי"ט מן החדש האחר וכ' מהחדש של אחריו וכן לעולם זה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל וסת הדילוג בין שיהיה מיום אחד בין שיהיה יותר על כן והוא שיהיה שוה זה פשוט והקשו המפרשים ה"ד אי בחדשים כולן מלאין אין כאן דילוג אלא הפלגות שוות מל"ב לל"ב עם ימי הראיה ואם בכולם חסרים ג"כ מל"א לל"א ואי בחדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר אין כאן הפלגות שוות ותירצו שכשם שהאשה קובעת לה וסת להפלגות שוות כך היא קובעת וסת בימי החדש ואם ראתה שלש פעמים בט"ו בחדש אף על פי שאחד מלא ואחד חסר קבעה לה וסת לט"ו באי זה חדש שיהיה ולפיכך זו שדלגה בחדשים כסדרן ואין כאן הפלגות שוות לימי החדש היא קובעת שלא בהשוואה אלא בדילוג וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל בפסקי הלכותיהם. ויש ג"כ מן המפרשים שפסקו בוסת הדילוג כרב ובג' ראיות קבעה לה וסת וזה שלא כדברי רבינו וג"כ יש מהם מי שכתב שוסת הדילוג אינה חוששת לו כלל עד שתקבענו ואינו כשאר וסתות ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ואין נראה כן מדברי רבינו:

בעלי הנפש שער תיקון הוסתות סימן ג

... והצדדין המשוין את הוסתות שלשה אבות הם, ולהם תוצאות הרבה.

האחד ימי החודש, ואף על פי שאין הפלגתן שוה כגון מריש ירחא לריש ירחא או מחמשא בירחא לחמשא בירחא וכיוצא בו, ואף על פי שזה החדש מלא וזה חסר. ולמדנו זה מן הדלוג שנחלקו בו רב ושמואל (נדה סד א) ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום ששה עשר בחדש זה ויום שבעה עשר בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג. ואילו היינו חושבים כל החדשים מלאים או חסרים כאשר סברו מקצת אנשים, א"כ אין כאן דילוג אלא הפלגות שלשים יום בין כל ראייה וראיה והרי היא זו כלמודה לראות מעשרים יום לעשרים יום, ולמה חלקו בזו רב ושמואל בלשון דילוג, והלא כל הוסתות הכוללו בהפלגה והיה להם לחלוק בסתם על הוסתות אם תהיה הראשונה מן החשבון אם לאו. וממה שאנו עתידין לפרש יתברר הדבר כראוי שהם לא חלקו בוסת אחר אלא בדילוג לבד...

...הנה כתבנו שלש הוסתות שהם תלויים בימים.

ואחר שביררנו כי ימי החודש קובעים וסת בלא השואת הפלגה, והפלגה בלא ימי החודש, יש לנו לידע לכמה חששות היא חוששת בתחלת וסתה.

כי הכלל הזה בידינו שכל העינים שהוסת נקבע בהן, גם בתחלתו היא חוששת להן, חוץ מן הדילוג שאינה חוששת לו עד שתקבענו. ולמדנו את זה ממשנתנו, שהרי שנינו (נדה סג ב) היתה למודה מיום חמשה עשר לחמשה עשר ושנתה ליום עשרים זה וזה אסורין, הרי זה שינוי להפלגה וחוששת לו בפעם אחת והשינוי הרי הוא כתחלת הוסת. וכן מצינו בברייתא (נדה סד א) והיא שכתבנו למעלה היתה למודה לראות עשרים יום ושנתה ליום שלשים זה וזה אסורין, הגיע יום עשרים ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים, הגיע יום שלשים וראתה, יום עשרים ולא ראתה, יום שלשים ולא ראתה, יום עשרים וראתה, הותר יום שלשים ונאסר יום עשרים שאורח בזמנו בא. הנה זאת הברייתא מדברת בוסת הקבוע לימי החדש מעשרים בחדש לעשרים בחדש ושנתה ליום שלשים בחדש וחוששת ליום השינוי, אלמא לימי החדש נמי חוששת בתחלת הוסת.

אבל לוסת הדילוג ולוסת הסירוג אינה חוששת עד שתקבענו. ודבר זה מן הדעת הכרענו אותו, כי כל וסת נקבע במקומו והשלישי או הרביעי קובע את הראשון במקומו ואוסר אותו, יש מן הדין לחוש עליו בתחלתו דאמרין תחלתו כסופו לחוש עליו, אבל וסת שסופו מתיר את תחלתו כגון וסת הדילוג שבסופו הותרו כל הראשונים היאך יהיה סופו קל מתחלתו¹. ועוד כל תחלת וסת כיון שנעקר שעה אחת שוב אינו מצטרף לחוש אליו עוד. והנה תחלת הוסת שהיה יום חמשה עשר כיון שהגיע החדש השני ולא ראתה עד יום ששה עשר כבר נעקר מאתמול ועוד אינו מצטרף לחוש אליו לדלוג, והטעם בזה שזה בין לדלוג בין לסירוג וראוי הוא לסמוך עליו. ולכן אני אומר כי וסת הדילוג והסירוג אינה חוששת לו בתחלה על העתיד עד שתקבענו...

...

ועדין יש לנו לדבר עוד על וסת הדלוג שנחלקו בו רב ושמואל (נדה סד א) דרב אמר בשלשה פעמים הוקבע והראשונה מן המנין, ושמואל אמר כיון שהראשונה לא ראתה אותה בדילוג אינה מן המנין עד שתשלש בדילוג. ואיכא מאן דאמר הלכתא כותיה דרב דקי"ל כל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי. הילכך אם ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ושהה עשר בחדש זה ושבעה עשר בחדש זה כבר קבעה לה וסת בדילוג ואינה חוששת בחדש רביעי אלא משמנה עשר ואילך, וכל הראשונים הותרו. וכן בחדש חמישי אינה חוששת אלא לתשעה עשר, וכן כולן. ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דתלינן להעדה דשור המועד בקביעת וסתות ואמרין בבבא קמא נגח יום ט"ו בחדש זה ויום ט"ז בחדש זה ויום י"ז בחדש זה פלוגתא דרב ושמואל וכו', וקי"ל הלכתא כשמואל בדיני. הילכך מספקא לן הא מילתא, ובנגיחות עבדינן כשמואל לקולא לנתבע דאי לא נגח בחדש רביעי כי מטי חדש חמישי אפילו נגח ב"ט תו לא משלם נזק שלם כלל דאכתי לא אייעד תלתא זימני בדילוג כשמואל, הילכך מעקר בחד זימנא, ואי הוה חשבינן ליה מועד כרב בעינן שיחזור בו שלשה ימים בדילוג כדתנן (ב"ק לז א) הרי הוא מועד לשבתות ואינו מועד לימות החול לשבתות משלם נזק שלם ולימות החול משלם חצי נזק מאימתי הוא תם משיחזור בו שלשה ימי שבתות. וגבי ראיות נמי נקטינן חומרי דרב וחומרי דשמואל², חומרי דרב דחוששת ברביעי ליום י"ח ובעיא עקירה תלתא זימני, וחומרי דשמואל שחוששת ברביעי ל"ז, דאלו לדעת רב אינה חוששת אלא ל"ח.

והא דפליגי רב ושמואל בדלוג דרב סבר קמייתא ממנינא ושמואל סבר קמייתא לאו ממנינא דוקא בדילוג לחוד, אבל בשאר וסתות לא פליגי מידי, דאי וסתות דיומי נינהו כגון מריש ירחא לריש ירחא וכיוצא בו דכולי עלמא קמייתא ממנינא היא. ואי וסתות דהפלגה נינהו דכ"ע קמייתא לא ממנינא היא, דהפלגה לא ידיעא מידי עד שתי ראיות, ובין שתי הראיות נעשית הפלגה אחת והשניה בראיה שלישית והשלישית בראיה רביעית, הילכך קמייתא לאו ממנינא היא ובעינן שתשלש בהפלגות. ועד כאן לא פליגי רב ושמואל אלא בקביעת ימי החדש בדלוג, דרב מדמי ליה לקביעת ימי החדש הסדור, ושמואל מדמי ליה לקביעת הפלגה. מאי טעמא, כיון דדלוג האחרון עוקר את הראשון וכשקבעה הוסת הותרו הראשונים כולן, הילכך לא דמי לקביעות ימי החדש הסדור אלא לקביעת הפלגה דמי וקמייתא לאו ממנינא הוא.

בעלי הנפש שער תיקון הוסתות - השגות הרז"ה סימן ג

יז. עוד כתב הרב כיון דתלינן להעדה דשור המועד בקביעת וסתות, וקי"ל הלכתא כשמואל בדיני. הלכך מספקא לן הא מילתא, ובנגיחות עבדינן כשמואל לקולא לנתבע, וגבי ראיות נקטינן חומרי דרב וחומרי דשמואל. ואנו תמהים מזה, דכי היכי דקי"ל כשמואל בדיני הכי נמי קי"ל כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא. ואין הדברים הללו כגון שדרה וגלגולת דודאי סתן אהדדי, אף על גב דמדמינן נגיחות לוסתות דמיי בעלמא הוא דמדמינן להו אבל לא תליא חדא בחברתה כגון טומאה וטרפה בשדרה וגלגולת. וכ"ש דבהדיא אפסיקא לי הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני, וכל היכא דאפסיקא הילכתא לית לן אלא מאי דאמור רבנן, ואף על גב דפליגי הלכתא אהדדי לא חיישינן מידי, מידי דהוה אנשואין ומלקיות דקי"ל כרבי ווסתות ובשור המועד כרשב"ג (יבמות סד ב).

חידושי הרמב"ן מסכת נדה דף סד עמוד א

ראתה יום ט"ו בחדש זה וכו'. אם באנו לחשב חדשים מלאים בכולן אין כאן דילוג אלא הוסת שוה להפלגת ל"ב, ואם באנו לפרש אותן בכסדרן חסר ומלא אין סדר לדילוג הזה שהראשונה מט"ו בניסן לט"ז באייר להפלגת ל"ב והשנייה שהיא מט"ז באייר ל"ז בסיון להפלגת ל"א הוא נמצא שלא דילגה אלא קרבה ראיתה, וכשהיא משלשת בדילוג מי"ז בסיון ל"ח בתמוז חזרה להפלגה שוה לל"ב ואין כאן דלוג אלא א"כ דילגה עד י"ט בחדש, ולקמן מתרץ שמואל לברייתא כגון דרגילה למחזי ליום כ' וקתני כ"ג בחדש זה ולפי חשבונך הו"ל למיתני כ"ה, לפיכך פי' הראב"ד ז"ל שכשם שהאשה

קובעת וסת להפלות שוות כך קובעת וסת בימי החדש שאם ראתה ריש ירחא וריש ירחא וריש ירחא קבעה לה וסת לראשי חדשים אף על פי שאין ההפלות שוות שאחד מלא ואחד חסר, הילכך בזו שדילגה כיון שאין בראיותיה צד השווה לה לא בהפלות ולא בדילוגין אומרים לימי החדש היא קובעת ולא בהשוואה אלא בדילוג, ופסק ר"ח ז"ל כרב באיסורי, ומיהו דוקא בזו שהיא קובעת בימי החדש אבל בימים שקבעה להפלות אין הראשונה מן המנין דהא לאו בהפלה חזיתה, וכן כתב ה"ר אברהם, וכזה מורין חכמי הצרפתים בתוספות, וראיה נתנו לדבריהם דהא מתניתין דהיתה למודה לראות יום ט"ו ושינתה פעמים ליום כ' הרי לה ג' ראיות ואינה קובעת עד ששינתה ג' פעמים ליום כ' כדי שיהיו לה שלש הפלות של עשרים עשרים, וא"ת למודה שאני א"כ דקארי ליה לפירכיה דרב מברייתא אמאי קא מייתי לה הא מתני' היא דלמודה שאני, ועוד מדקתני עלה שאין האשה קובעת וסת וכו' ומשמע להו שאין חלוק בין קביעותיה של זו לקביעה אחרת שאינה למודה, והיינו פלוגתיהו דרב סבר כיון דזו לימי החדש היא קובעת אף הראשונה מונין לה שהרי היתה ביום ידוע מן החדש ומתחלתה לדילוג כוונה, ושמואל סבר אם השוותה ליום החדש מונין לה הראשונה אבל כיון שדילגה צריכה ג' דילוגין, וק"ל לרב דאמר למודה שאני מתני' אמאי קבעה לה וסת בשינוי של ג' פעמים קמייתא דט"ו שדי לה בתר ראיות ראשונות של ט"ו וליכא אלא שתי הפלות, ואיכא למימר לרב לא בעינן אלא שוה מחד צד וכיון שנודעו הפלותיה של זו בג' פעמים כבר הוקבע, וכי קאמר רב למודה שאני משום דהתם ליכא למימר כטעמיה דמשעה ראשונה כוונה לדילוג, דהא לשמואל לא אמרינן למודה שאני כדמתריץ כגון דרגילה למיחזי ליום כ' וכו' אלמא קמייתא ממנינא כיון דאיכא ג' דילוגין מ"מ, [ה"נ לרב כיון דאיכא ג' הפלות מ"מ] קבעה לה דהא איכא היכירא דהפלה בראשונה דהיינו שלש. והראשונים הקשו על מה שאמרו שהכל מודים דבהפלות שלש הפלות שהן ד' ראיות בעינן מההיא דתניא בב"ק ראה שור נגח שור לא נגח שור נגח שור לא נגח שור נגח שור לא נגח נעשה מועד לסירוגין לשוורים ואף על גב דקמייתא לאו בסירוגין הוות מצטרפי, ומתריץ שאני הכא דכיון דאין הפלה ידועה אלא בשתי ראיות ג' הפלות בעינן דהיינו ד' ראיות אבל התם האיכא ג' גיחות, ומיהו לדידי קשיא לי הא דאמרינן בפ"ק (י"א א') קפצה וראתה קפצה וראתה (ו)קבעה לה וסת לימים ואוקמה רב אשי כגון דקפץ בחד בשבאי וחזאי וקפץ בחד בשבאי וחזאי ולחד בשבאי אחרינא חזאי בלא קפיצה, ובודאי ימי שבוע לא קבעי וסת אלא בהפלות שוות כגון דקפץ בחד בשבא ולאחר כ"ב קפץ נמי הכי ולאשוויי ראיות בהפלה נקט חד בשבא, וקא מני ג' ראיות וקאמר דקבעה, ואיכא למימר התם לאו לאשמועינן בכמה הוסת נקבע אתא ומשו"ה לא דק ונקט תלת ראיות בלחוד, דאי לדברי רבי קבעה לה וסת אפילו להפלות ואי לרשב"ג אפיך סדרא מחד בשבא לחד בירחי.

וחכמי הצרפתים מוסיפין שאף היום גורם וסת כדאשכחן בשור המועד שבת ושבת ושבת נעשה מועד לשבתות הלכך חד בשבא וחד בשבא וחד בשבא קבעה וסת לימי השבוע, נמצאו לדבריהם ג' דרכים בוסתות של ימים קביעות היום והחדש וההפלה, ולדברי הרב ר' אברהם שנים הן.

וקורא אני על עצמי מקרא זה (תהלים קל"ט) פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה, וכי הוסת מזל יום גורם או מזל שעה גורם שיהא תלוי ביום השבוע או ביום החדש, שהרי להפלות שוות הדין נותן כן שכבר נתמלאת סאתה של זו וכן דרכן של נשים כולן, וכן של אנשים בחלאים של הפסקות שהן באין בהפסקות שוות או בשעת המולד של לבנה ובמלואה אלא שיהא שיפורא גורם תימא הוא, ולפי דעתי בעניתי לא יפה כוונו הראשונים בחלוקי הוסתות שאני אומר אין וסת אלא להפלה שוה לפי שהאורח בזמנו הוא בא מתמלא ונופצת לזמן הקבוע שכן טבען של בני אדם. וזו שאמרו בט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה בחדשים השווים הוא או במלאים או בחסרים וההפלה שלה שוה היא ליום ל"ב, והדילוג שהורו בו אינו אלא דילוג הימים לומר שהיא קובעת וסת לדלג ל"ח ל"ט ול"ו וכן לעולם. ולעיקר המחלוקת של רב ושמואל לפי שהוסת הקבוע להפלה שוה ולימים השווים כגון מט"ו לט"ו בג' ראיות הוא נקבע כשור המועד שבשלוש גיחות נעשה מועד, ואלו נגח בט"ו לחדש ג' פעמים וכן בהפלה שאין בה חדש מכל' ל' בג' גיחות הוא מתיעד דאפי' בסירוגין נעשה מועד בג' גיחות כמו שפרשתי, וכשנגח בט"ו בחדש זה וי"ו בזה וי"ז בזה אינו נעשה מועד לשמואל עד (שהוא) [שישלוש] בדילוג, וכן בוסתות בג' ראיות קבעה אותו ואף על גב דקמייתא לאו בהפלה חזיתה, שהרי אף וסת הדילוג וסת הפלה הוא לדברינו ואין יום החדש גורמת קביעותו כלל וטעמא דאיכא דילוג הא לאו הכי קבעה בג' ראיות וכדאמר רב אשי בפ"ק ואף על גב דראיה קמייתא נמי לאו בהפלה הות אפי"ה מודה שמואל שקובעת אותו בג' ראיות, שהרי מתחלה כיון שראתה בט"ו בחדש זה [וחזרה וראתה בט"ו בחדש זה] נכרת הפלגת וסתה מעתה וכן בכל הפלה שתפליג בשתי ראיות ראשונות נודע וסתה לפיכך ראשונה מן המנין, אבל וסת הדילוג כשראתה בט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה לא יודע וסתה של זו שהרי הפליגה ולא דילגה כלל ומנין לנו שלדילוג היא מכוונת שמא תראה בחדש הבא ב"ו והוסת שוה, וכשראתה למחרתו והוסת של דילוג הוא היינו שלישית ואינה ראויה לקבוע בתחלתה, והיינו דקאמר קמייתא לא בדילוג חזיתה כלומר בהפלה ראשונה עדיין לא היה לה כלל וסת של דילוג אבל בהפלה שוה מתחלתה כשחזרה וראתה (ויודע) [נודע] וסתה, [ואי קשיא לך מתני' דקתני] שינתה ליום עשרים דבעיא ג' פעמים, למודה שאני לכו"ע [דכיון] דלט"ו היתה למודה לראות בקביעות הך ראה בתרייתא בתר ראשונה שדין לה ועכשיו ששנתה ליום אחר לגמרי כמי שמתחלת לראות דמיא, וכי קס"ד לרב דלא אמרינן למודה שאני ולשמואל נמי לית ליה, במדלגת בלחוד היא משום דעכשיו נמי אינו שינוי גמור אלא על הוסת הראשון עצמו מדלגת והולכת מט"ו ל"ו ומראה דוסת ראשון ניכר וסת שני של דילוג לרב כמו שפי'.

וראה לדבר ההיא דאמרינן בב"ק נגח שור שור שור שור וחמור וגמל מהו האי שור קמא בתר שוורים שדין ליה ואכתי לשוורים הוא דאיעד לשאר מיני לא איעד או דילמא בתר חמור וגמל שדין ליה ואיעד לכולהו מיני, וה"נ אי חזיא ט"ו וט"ו וט"ו תלת זימני והדר דילגה י"ו וי"ז היינו בעיין, אבל למודה לראות ט"ו וט"ו ד' זימני כיון דאי נמי שדית בתרייתא בתר הני דדילוג

אנן שלש הפלגות בעינן אבל התם הא איכא ג' נגחות. וראיה יש מדקתני בפרק האשה שהיא עושה צרכיה היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה לעשרים זה וזה אסורין. פעמים ליום עשרים זה וזה אסורין. שינתה שלשה פעמים ליום עשרים הותר חמשה עשר וקבעה לה יום עשרים. אלמא אינה קובעת עד שתשלש להפלגות של עשרים. ואם תאמר התם למודה שאני אם כן מאן דקא מותיב לרב התם בשמעתא דדילוג דכתבין לעיל מברייתא דקתני היתה למודה לראות יום חמשה עשר ושינתה לששה עשר זה וזה אסורין שינתה לשבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר שינתה לשמונה עשר הותרו כולן ואינה אסורה אלא משמונה עשר ואילך תיבתא דרב. ופריק אמר לך רב למודה שאני. ואם איתא דטעמא דמתניתין על כרחין משום דלמודה שאני דקארי ליה מברייתא מאי קארי לה הא מתניתין היא דעל כרחין למודה שאני. ועוד מביאין רביה מדקתני בסיפא דההיא מתניתין שאין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענו שלשה פעמים אלמא אין הפרש בין קביעותה של זו לקביעותה של אחרת שאינה למודה. ופירושא דשמעתא דדילוג דפליגי בה רב ושמואל ופסקא דנפקא לן מינה יתבאר לקמן בסייעתא דשמיא. הנה בארנו הוסתות כולן בכמה ראיות הן נקבעין...

...ורב חננאל ז"ל פירש פלוגתא דרב ושמואל כגון שחזרת לראות חלילה כגון הוסת הראשון ושלשה בו כיצד ראתה יום חמשה עשר בניסן ויום ששה עשר באייר ויום שבעה עשר בסיון וחזרה וראתה יום חמשה עשר בתמוז ויום ששה עשר באב ויום שבעה עשר באלול וחזרה עוד חלילה וראתה יום ט"ו בתשרי ויום ששה עשר במרחשון ויום שבעה עשר בכסליו הרי זו קבעה וסת לדילוגי חלילה מטבת ואילך כסדר הזה חמשה עשר לחדש זה וששה עשר לחדש זה ושבעה עשר לחדש זה וכן לעולם. ולפירוש זה הא דאמרין בגמרא קבעה לה וסת לדילוג לא בהני תלתא ראיות בלחוד הוא דקבעה לה אלא הכי קאמר אם תשלש כן קבעה וסת לדילוג ורב ושמואל ללישנא קיטא נקטי. וברייתא דקתני ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה עשרים ושנים בחדש זה עשרים ושלשה בחדש קבעה לה וסת לאו בהכי בלחוד קאמר אלא אם כן תשלש כן. וקשיא לי קצת דלמאי דאוקימנא כגון דרגילה למיחזי ביום עשרים ושנתה ליום עשרים ואחד משמע לכאורה דכל היכא דעקרה וסת הראשון קבעה לה וסת לדילוגין אלו כאלו וסת הראשון נעקר בשדילגה שלשה דילוגין הראשונים דאם כן אף וסת דילוג נקבע בכך. ולפיכך מסתברא ז"ל כפירוש הראשון. ומכל מקום ודאי אם דילגה וחזרה ודילגה באותן הדילוגין בעצמן פעם שניה ושלשית כדברי ר"ח ז"ל הרי זה וסת קבוע. וכבר כתבתי למעלה בדיון קביעות הוסתות שאלו הדילוגין אין משגיחין בהן בין חדש מלא לחדש חסר דכשם שהאשה קובעת וסת להפלגות שוות כך היא קובעת וסת לימי החדש. ומדקתני בברייתא שכתבנו למעלה שנתה לשבסר הותר שיתסר ונאסר חמיסר ושבסר ולא מיתסר נמי תמניסר דנימא זו כבר דילגה ונחוש בפעם אחת לוסת הדילוג שמעינן מינה דאין חוששין לוסת של דילוג כלל עד שתקבענו לגמרי. וכן הסכימו רבותינו חכמי הצרפתים ז"ל והרב ר' אברהם והרמב"ן ז"ל. ולענין פסק הלכה פסק רבנו חננאל ז"ל כרב דקיימא לן כוותיה באיסורי. וכן פסק הרב ר"א ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל משום דאמרין בפירושא דברייתא דפריקו אליביה דייקא נמי דשבקיה ליום עשרים ושמע מינה. והרמב"ן ז"ל כתב דהכין מסתברא. ומיהו יש לחוש ולהחמיר כדברי ר"ח ז"ל והרב ר' אברהם ז"ל...

תורת הבית הקצר בית ז שער ג

הוסתות נקבעים בעניינים רבים. יש שנקבע בימים ידועים מן החדש או מן השבת, כגון שלמודה לראות בר"ח או בחמישי בחדש וכיוצא בזה או באחד בשבת וכיוצא בזה, וזהו הנקרא וסת הימים...

בדק הבית על תורת הבית בית ז שער ג

[דף ט עמוד א] עוד כתב גרסין בהאשה ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום י"ו בחדש זה ויום י"ז בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג ואיכא למידק היכי דמי אי בחדשים שוין כלם מלאים או כלם חסרים אין כאן דילוג כלל אלא הפלגות והפסקות שוות ל' ושנים יום שכן מיום ראייתו והיום בכלל ליום ראייתה שלשים וב' יום וכן לעולם ואי בחדשים חסרים הרי הם לעולם ל' יום ואי באחד מלא ואחד חסר אף דילוג שוה אין כאן דראיה ראשונה מיום ראייה ראשונה עד ראייה שניה ל"ב יום וכשתחשוב לראיה שלישית הם ל' ואחד שהרי חדש אמצעי היה חסר. לפיכך פירש הר"א בר' דוד ז"ל שכשם שהאשה קובעת לה וסת להפלגות שוות כך קובעת לה וסת לימי החדש כיצד ראתה ר"ח ור"ח קבע לה וסת לראשי חדשים ואף על גב שאין הפלגותיה שוות שהאחד מלא ואחד חסר והילכך זו שדילגה כיון שאין בראיותיה צד השוה כלל לא בדילוג כלל שוה ולא בהפלגות שוות אומרין לימי החדש היא קובעת ולא בהשוואה אלא בדילוג וכן לדבריו ראתה בט"ו בחדש זה ובט"ו לחדש זה ובט"ו לחדש זה קבעה לה וסת לעולם לחמשה עשר בחדש ואף על פי שאין הפלגותיה שוות שפעמים מקרבת ראיותיה פעמים מרחקת ראיותיה דאיכא מלא וחסר מכל מקום השוה מדותיה לענין ט"ו בחדש ע"כ ואני אומר וכן הדין. אבל אדונינו מורי רבנו משה ז"ל יש לו בזה קושיא גדולה מבטלת כל זה ואומר שא"א שיהו עניני הוסתות נתלין בקדוש החדש שאין השופר שתוקעין בו גורם ולא קדוש שלנו שמקדשין אותו גורם ואי אפשר לומר שלוסת כזה יתחדש דבר בגופה ותראה, וזו קושיא חזקה סותרת בבירור. לפיכך אני אומר שהאמת בבירור כשיטת הרב הגדול ר' אברהם ז"ל אבל לא כדבריו שא"א שיהא קדוש החדש גורם לאשה שתראה אבל כי אמרינן בט"ו בחדש זה לא לקידוש החדש שלנו אמר אלא למולד הלבנה לשעה שנראה שראוי לקבוע ר"ח על פי הראיה שמשעה זו שהוא נראה על הארץ הוא פועל בעולם והוא אינו בא בהשויה לפיכך אין הפלגותיה שוות אבל יש כאן השויה לימי החדש אחר המולד כלומר אחר הראות הלבנה והשויה זו בדילוג יום אחד כגון ט"ו בחדש זה וי"ו בחדש זה וי"ז בחדש זה וכן הדין בט"ו בחדש זה וט"ו בחדש זה. וכן הימים קובעין וסת כגון ראתה שלשה פעמים בשבתות או בשלישי בשבת וכיוצא בזה, וכן אמר בשור המועד. וכן מוכח בפירוש בהלכה.

רא"ש מסכת נדה פרק ט סימן ג השני

גמ' [דף סד ע"א] איתמר ראתה יום חמשה עשר בחדש זה ויום ששה עשר בחדש זה ויום שבעה עשה בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג. ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג. ומסיק דתרווייהו סברי כרבן שמעון בן גמליאל דאית ליה דבתלת זימני הוה חזקה ובהא קא מפלגי דרב סבר חמשה עשר ממנינא ושמואל סבר כיון שלא בדילוג חזיתיה לאו ממנין הוא. ורב לא קאמר דראיה ראשונה מן המנין אלא היכא שהראיה ראשונה היתה בחמשה עשר בחדש כיון דזמן ראיותיה למנין ימות החדש אבל אם ראייה ראשונה היתה בראש חדש ושנייה בחמשה עשר לראייה זו ושלישית בשש עשרה לאותה ראייה מודה רב דלא קבעה לה וסת דראייה ראשונה אינה מן המנין וכן מוכח בפ' שור שנגח ד' וה' (דף לז ב) דמדמי נגח בחמשה עשר בחדש זה וששה עשה בחדש זה וי"ז בחדש זה לפלוגתא דהכא **ואף על גב דאין הפלגת הראיות שוות שהרי סדר החדשים אחד חסר ואחד מלא אפי' הכי בשיפורא תליא מילתא.** ור"ח ז"ל פי' פירוש אחר ופירש"י עיקר. ר"ח פסק הלכה כרב משום דקיימא לן הלכה כרב באיסורי וכן פסק הראב"ד ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פסק כשמואל משום דפר"ך לשמואל מברייתא דקתני אם ראתה יום עשרים ואחד בחודש זה ויום עשרים ושנים בחדש זה ויום עשרים ושלושה בחדש זה קבעה לה וסת ומשני הכא במאי עסקינן כגון שרגילה למיחזי ביום עשרים ושניתה ליום עשרים ואחד דיקא נמי דשבקינן ליום עשרים ונקט ליום עשרים ואחד אלמא דייקא ברייתא כוותיה דשמואל וכן מסתבר להרמב"ן ז"ל:

טור יורה דעה הלכות נדה סימן קפט

... וכשם שקובעת וסת בהפלגות מימים שוים ושאינן שוים כר קובעת בימי החודש ובימי השבוע שוין ושאינן שוין כיצד ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון או ה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו ובאחד בחדש או בה' בו אף על פי שאחד מלא ואחד חסר אין מדקדקין בכך והכא לדברי הכל קובעת בג' פעמים כיון שהן לימי החודש בשוה כיצד קובעת בימי החדש בדילוג כגון שראתה בט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וקאמר רב דהכא נמי בקובעת בג' ראיות וחוששת ל"ח בתמוז וי"ט באב ושמואל סבר שלא קבעה וסת אלא בד' ראיות שאין ראיה הראשונה מצטרפת כיון שאין ההפלגות שוות ולא קבעה עד שראתה י"ח בתמוז ואפי' לשמואל אם היה לה וסת קודם שהתחילה ואח"כ שנתה וראתה בדילוג ג"פ קבעה וסת בדילוג לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה שדלגה מוסתה הקבוע לה ור"ח פסק כרב וכ"כ הראב"ד והרמב"ם פסק כשמואל וכ"כ הרמב"ן וכן הוא מסקנת **א"א הרא"ש ז"ל** ראתה ג"פ בג' חדשים בדילוג וחזרה וראתה באותן דילוגין עצמן אם נהגה כן ג"פ הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה כיצד ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו קבעה לה וסת לדילוג חלילה וחוששת לעולם ט"ו לחדש זה וי"ו לחדש זה וי"ז לחדש זה...

בית יוסף יורה דעה סימן קפט

ז, יג (ג)... ומ"ש שרבינו חננאל והראב"ד פסקו כרב. כן כתבו הרא"ש בסוף פרק האשה (שם) והרשב"א בתורת הבית (הארוך ב"ז ש"ג יד:) בשם וטעמיהו משום דהלכתא כרב באיסורי (נדה כד:): ומ"ש שהרמב"ם פסק כשמואל. הוא בפרק ח' (ה"ו) וכפי הגירסא שכתב הרב המגיד שהיא הנכונה: ומ"ש שכן פסק הרמב"ן (בהלכותיו פ"ה ה"ג). כן כתבו הרשב"א והרא"ש והרב המגיד בשמו וכתבו דאף על גב דקיי"ל כרב באיסורי סברי הרמב"ם והרמב"ן דהכא הלכה כשמואל משום דאמרין בגמרא דברייתא כוותיה דייקא: ומ"ש רבינו שכן היא מסקנת הרא"ש. אינו מבואר בדבריו שהוא סובר כן אלא מדכתב אחר פסק רבינו חננאל והראב"ד אבל הרמב"ם פסק כשמואל משום דפר"ך לשמואל מברייתא וכו' וכן מסתבר להרמב"ן על כן יש לדון ולומר דמדהביא דבריהם לבסוף משמע דהכי סבירא ליה ודעת הרשב"א נראה שהיא לפסוק כשמואל אלא שבסוף דבריו כתב ומיהו יש לחוש ולהחמיר כדברי רבינו חננאל והראב"ד ז"ל: ח ראתה שלש פעמים בשלושה חדשים בדילוג וחזרה וראתה באותם וכו'. שם (סד.) כתבו התוספות (ד"ה איתמר) והרשב"א (שם) שרבינו חננאל (בגליון ב"ק לז:) פירש פלוגתא דרב ושמואל בענין זה ואף על פי שהם וגם הרא"ש דחו פירושו כתב הרשב"א מכל מקום ודאי אם דילגה וחזרה ודילגה באותן הדילוגים בעצמם פעם שנייה ושלישית כדברי רבינו חננאל הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה וכן בכל דילוג מסודר בשוה הרי זה וסת קבוע וכתב עוד ז"ל כבר כתבתי שאלו הדילוגין אין משגיחין בהם בין חודש מלא בין חודש חסר דכשם שהאשה קובעת וסת להפלגות שוות כך היא קובעת וסת לימי החודש:

ב"ח יורה דעה סימן קפט

י... כתב הרשב"א בתורת הבית הארוך בסוף שער הוסתות וז"ל ומיהו יש לחוש ולהחמיר כדברי רבינו חננאל והראב"ד עכ"ל (בדף קע"ד ע"א) (ב"ז ש"ג יד ב) ומביאו בית יוסף וקשיא לי דאף על גב דאיכא חומרא לרבינו חננאל והראב"ד דוסת זה כיון שנקבע בשלש פעמים אינו נעקר אלא בשלש פעמים ואם עבר ולא בדקה אסורה עד שתבדוק מ"מ איכא נמי קולא מצד אחר דשוב אינה חוששת לוסת דהפלגה שקבעה לה בשתי פעמים כיון שקבעה לה וסת דדילוג בשלש פעמים ולשמואל דלא קבעה לה וסת דדילוג בשלש פעמים חוששת לוסת דהפלגה בשלש פעמים חוששת לשניהם כמו שיתבאר בסמוך ונראה לפענ"ד דאין הכי נמי דהרשב"א חושש לחומרות זה וזה אלא דלפי דהיה נראה לו לפסוק כשמואל כקולותיו וכחומרותיו לכך כתב ומיהו יש לחוש ולהחמיר נמי כדברי רבינו חננאל והראב"ד והכי נקטינן להחמיר כחומרות שניהם דרב ושמואל:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קפט

סעיף ו

ח] כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, יג כך קובעת בימי החדש (ד) ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. יד כיצד, ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, טו קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, טז אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

סעיף ז

י] כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת טז עד שתראה בי"ח (ה) בתמוז, שאין ראייה ראשונה מצטרפת, יז כיון שאין ההפלגות שוות. יח יא] <ז> ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה <ח> מוסת הקבוע לה (רמב"ם ורמב"ן כשמואל וטור לדעת רא"ש אבל בפרק שור שנגח ד' וה' פסק רא"ש כרב וכן הוא ברמזים שם) יב] וי"א שאע"פ שלא ראתה אלא בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת ליי"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. יט <ט> ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר.

סעיף ח

כ יג] <י> ראתה ג"פ בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג"פ, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וט"ז בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, כא (ו) וחוששת לעולם ט"ו לחודש זה וט"ז לחודש זה וי"ז לחודש זה.

ש"ך יורה דעה סימן קפט ס"ק יג

יג כך קובעת בימי החודש - כתב הרא"ה בספר ב"ה שם לא לקידוש החודש ולתקיעת שופר שלנו אלא למולד הלבנה לשעה שנראה שראוי לקבוע חודש על פי הראיה אבל הרשב"א במ"ה כתב דודאי שיפורא גרים והכל לימות החודש מלא וחסר לחדשים ולשנים מעוברות לפי תיקוני ב"ד שכל מה שב"ד שלמטה עושים ב"ד שלמעלה מסכימי' עמהם דכתיב אשר תקראו אותם אשר תקראו אתם במועדם ואף בחידושי הגוף כן וכמו שדרשו ז"ל בלאל גומר עלי קטנה בת ג' שנים ויום א' שנבעלה אין בתוליה חוזרים נמנו ב"ד ועבר השנה בתולי' חוזרים הוי לאל גומר עלי עכ"ל והוא בירושלמי פרק הנודר מן המבושל הלכה י"ג בשם ר' אבין וכ"כ הרא"ש פרק האשה דבשפורא תליא מילתא והכי אמרינן בס"פ בנות כותים דף ל"ח ע"א דשיפורא גרים וכן הוא באגודה שם וכ"כ בתשובת ר"י מיניץ סימן ט' ע"ש שהאריך וכן משמע פשט דברי הט"ו והפוסקים ועיין בספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב סימן י"ז:

ביאור הגר"א יורה דעה סימן קפט ס"ק ט

[ט] אף על פי כו'. שם בתוס' וכן הכריח הראב"ד מדקרי דילוג בפלוגתא דרב ושמואל וערא"ש שם ועבה"ג: